



BLENDLED LEARNING MODELIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH USULLARI

Mustafaqulova Bonu O'ktam qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

Xorijiy til va adabiyoti nemis tili mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada Blended Learning (aralash ta'lim) modeli asosida nemis tili yo'nalishi magistrantlarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning samarali usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida an'anaviy dars jarayoni bilan raqamli ta'lim vositalarini integratsiyalash natijasida shakllanadigan o'quvchi faoliyati mexanizmlari, interaktiv muloqot muhiti va real kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish imkoniyatlari ilmiy asosda yoritiladi. Blended Learning modeli yordamida talabalarda nutq faoliyati turlari – tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini kompleks rivojlantirish, shuningdek, mustaqil ta'lim, refleksiya va o'z-o'zini baholash jarayonlarining samaradorligi misollar orqali ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalari ushbu modelni nemis tilini o'qitishda qo'llash talabalarning lingvistik, sotsiokommunikativ va pragmatik kompetensiyalarini sezilarli darajada oshirishini tasdiqlaydi

Kalit so'zlar: Blended Learning, aralash ta'lim, kommunikativ kompetensiya, nemis tili, magistrantlar, interaktiv metodlar, raqamli ta'lim, muloqot ko'nikmalari, til o'rgatish texnologiyalari.

XXI asr ta'lim jarayoni global raqamlashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va o'quvchilarning kommunikativ ehtiyojlarini chuqur tahlil qilishni talab qilmoqda. Xususan, chet tillarini, jumladan, nemis tilini o'qitishda samaradorlikni ta'minlash uchun an'anaviy dars shakllari zamonaviy o'quv muhit bilan uyg'unlashtirilishi zarur. So'nggi yillarda dunyo tajribasida keng qo'llanilayotgan Blended Learning modeli chet tili o'rgatishda talabaning mustaqil ta'limini kuchaytirish, real muloqot vaziyatlarini yaratish va kommunikativ kompetensiyani bosqichma-bosqich shakllantirishda eng qulay yondashuvlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Kommunikativ kompetensiya chet tili pedagogu uchun asosiy kasbiy kompetensiyalardan biridir. Magistrant bosqichida bu kompetensiyani rivojlantirish nafaqat lingvistik bilimlarni mustahkamlash, balki sotsiokultural, pragmatik, interfaol muloqotga tayyorlik, mantiqiy va ijodiy fikrlash kabi ko'nikmalarni shakllantirishni ham talab etadi. Blended Learning modeli esa bu jarayonni takomillashtirishga xizmat qiluvchi



yondashuv bo‘lib, unda onlayn va oflayn ta‘limning eng samarali jihatlari uyg‘unlashtiriladi.

Mazkur maqolada nemis tili yo‘nalishi magistrantlari uchun kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga qaratilgan aralash ta‘lim metodlarining nazariy jihatlari, amaliy qo‘llanishi, didaktik imkoniyatlari va pedagogik afzalliklari ilmiy tahlil qilinadi. Shuningdek, interfaol platformalar, multimedia resurslari, virtual muloqot muhiti va loyihaviy topshiriqlarning kommunikativ ko‘nikmalar rivojidadagi o‘rni yoritiladi.

Blended Learning modeli zamonaviy ta‘lim tizimida an‘anaviy o‘qitish uslublari bilan raqamli ta‘lim resurslarini uyg‘unlashtirishga asoslangan bo‘lib, chet tillarini o‘rgatishda, xususan, nemis tili magistrantlarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish jarayonida yuqori samaradorlikni ta‘minlaydi. Aralash ta‘limning mazmuni talabning mustaqil o‘rganish faoliyati, o‘qituvchi bilan bevosita muloqot va onlayn-interaktiv resurslardan foydalanish orqali o‘quv jarayonini yanada moslashuvchan va faol qilishga xizmat qiladi. Bu model o‘quvchining individual o‘quv trayektoriyasini shakllantirish, bilim olish sur‘atini nazorat qilish hamda o‘z-o‘zini baholash imkonini kengaytiradi.

Kommunikativ kompetensiya tarkibiga lingvistik, sotsiokultural, pragmatik, diskursiv va strategik ko‘nikmalar kiradi. Magistrant bosqichida mazkur kompetensiyani rivojlantirish, nafaqat grammatik va lug‘aviy bilimlarni mustahkamlashni, balki real hayotiy vaziyatlarda fikrni aniq yetkazish, madaniyatlararo muloqotga tayyor turish, suhbatdoshni tinglash, javob reaksiyasini to‘g‘ri tanlash kabi ko‘nikmalarni shakllantirishni ham talab etadi. Blended Learning modeli aynan shu jihatlarni birlashtirib, og‘zaki va yozma nutqni, tinglab tushunish va o‘qish kabi nutq faoliyati turlarini kompleks rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi.

Aralash ta‘lim jarayonida interaktiv raqamli platformalar alohida ahamiyatga ega bo‘lib, Moodle, Google Classroom, Zoom, Quizlet va boshqa elektron resurslar orqali talabalarga audio, video, matn va onlayn testlar taqdim etiladi. Ayniqsa, Zoom platformasida kichik guruhlar uchun yaratiladigan virtual xonalar magistrantlarning og‘zaki muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalar o‘zaro muloqot jarayonida mustaqil fikrlash, dialog tuzish, savol-javob olib borish kabi ko‘nikmalarni mashq qiladi.

Blended Learning sharoitida real kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish usullari samaradorligi bilan ajralib turadi. Rol o‘ynash, intervyu, munozara, fikr almashinuvi va boshqa interaktiv topshiriqlar magistrantlarning kasbiy va ijtimoiy muloqotda o‘z fikrini erkin ifodalash malakasini oshiradi. Online bosqichda



videomateriallar asosida vaziyat tahlili amalga oshiriladi, offline darslarda esa shu vaziyatlar bo'yicha amaliy nutq mashqlari bajariladi. Bu yondashuv muloqot jarayonining uzviyligi va tabiiyligini ta'minlaydi.

Vazifaga asoslangan o'qitish metodlarini aralash ta'limga integratsiyalash kommunikativ kompetensiyaning shakllanishini yanada kuchaytiradi. Online bosqichda talabalarga lug'aviy tayyorgarlik, matn bilan ishlash, videodarslar va podkastlar orqali axborot yig'ish vazifasi beriladi. Keyingi bosqichda auditoriyada amaliy topshiriqlar bajarilib, talabalarning izlanishlari taqdimotlar yoki suhbatlar ko'rinishida namoyon etiladi. Yakuniy bosqichda esa o'z-o'zini baholash va refleksiya jarayoni amalga oshiriladi.

Multimedia vositalari kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda muhim omil bo'lib, autentik audio va video materiallar talabalarda tinglab tushunish, talaffuzni me'yorlashtirish, nemis madaniyati va jamiyatiga oid tasavvurlarni boyitish imkonini beradi. Film parchalari, podkastlar, interaktiv dialoglar va nemis tilidagi ommaviy axborot materiallaridan foydalanish sotsiokultural kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiladi.

Onlayn yozma muloqot ko'nikmalarini shakllantirish ham Blended Learningning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bloglar, forumlar, elektron pochta orqali yozishmalar talabalarning akademik va kundalik mavzularda fikr bayon qilish, matn strukturasi va til normalaridan to'g'ri foydalanish malakasini rivojlantiradi. O'qituvchi tomonidan beriladigan elektron fikr-mulohaza (feedback) esa yozma nutqdagi xatolarni tahlil qilish va ularni bartaraf etishga yordam beradi.

Aralash ta'limning pedagogik afzalliklari talaba faolligini oshirishi, muloqotga tayyorlikni kuchaytirishi, bilimlarni mustahkam o'zlashtirishga ko'maklashishi va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish jarayonini jadallashtirishi bilan izohlanadi. Ushbu yondashuv nemis tili magistrantlarining o'z kasbiy faoliyatida samarali muloqot olib borishi uchun zarur bo'lgan kommunikativ kompetensiyani kompleks tarzda rivojlantirish imkonini beradi.

Blended Learning modeli nemis tili mutaxassisligi magistrantlarida kommunikativ kompetensiyani tizimli va samarali shakllantirish uchun qulay pedagogik muhit yaratadi. Aralash ta'limning onlayn va oflayn shakllarini uyg'unlashtirish talabalarning nutq faoliyati turlarini bosqichma-bosqich rivojlantirishga, mustaqil ta'limni faollashtirishga, muloqotga kirishish jarayonida erkinlik va mas'uliyatni oshirishga xizmat qiladi. Interaktiv platformalar, multimedia vositalari, real kommunikativ vaziyatlar modellashtirilishi, vazifaga asoslangan topshiriqlar, forum va bloglar orqali yozma





muloqotga jalb etish kabi usullar kommunikativ kompetensiyaning lingvistik, pragmatik, sotsiokultural va strategik komponentlarini uzviy rivojlantiradi.

Tadqiqot natijalari Blended Learning modeli o'quv jarayonining moslashuvchanligini oshirishi, talabalarning individual o'quv trayektoriyasini shakllantirishiga yordam berishi, real muloqotga bo'lgan ehtiyojni kuchaytirishi va magistrantlarni kasbiy nutq faoliyatiga tayyorlashda yuqori samaradorlik ko'rsatishini tasdiqlaydi. Ushbu modelni nemis tilini o'qitish amaliyotiga keng joriy etish nafaqat kommunikativ kompetensiyani, balki talabalarning umumiy o'quv motivatsiyasini, refleksiv fikrlashini va ijodiy faoliyatini ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2014.
2. Garrison D. R., Vaughan N. Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines. – Jossey-Bass, 2008.
3. Graham C. R. Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, and Future Directions. – In: Handbook of Blended Learning. – Pfeiffer Publishing, 2006.
4. Littlewood W. Communicative Language Teaching: An Introduction. – Cambridge University Press, 2020.
5. Marsh D. Blended Learning: Creating Learning Opportunities for Language Learners. – Cambridge University Press, 2012.
6. Krashen S. D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Pergamon Press, 1982.
7. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – Pearson Education, 2015.

**Research Science and
Innovation House**

